

U DUHU VLASTITOG VREMENA

PREMIJERE **SHAKESpeare na EXit**
 PORTRET **Redatelj: Matko Raguž**
 RAZGOVOR **Teatar Exit**
 Premijera: 18. ožujka 2006.

MEĐUNARODNA
SCENA
OBLJETNICE

VOX
HISTRIONIS

TEORIJA

SJEĆANJA

NOVE
KNJIGE

TEMAT

DRAME

Nije mi poznato da je ijedan dramski opus toliko obrađivan, adaptiran, osuvremenjivan pa katkad i bezočno eksploatiran kao što je to slučaj s opusom britanskoga dramatičara Williama Shakespearea. U tom je kontekstu ideja da se u jednoj predstavi sažmu sva njegova dramska djela, njih preko trideset, doista bila samo pitanje vremena. Jedan takav pokušaj prvi sam puta gledala 1999. godine u londonskome kazalištu The Criterion u kojem je glumačka družina The Reduced Shakespeare Company nekoliko godina za redom s uspjehom izvodila predstavu *Sabrana djela Williama Shakespearea (skraćena)*. Zahvaljujući pak gostovanjima skupine The Madhouse Theatre Company, uprizorenje brzopotezno Shakespearea nekoliko je puta mogla vidjeti i hrvatska publika, a iz gostujuće predstave rodila se ideja da se *Sabrana djela* prikažu i na hrvatskome.

Budući da sam iz londonskoga kazališta svojedobno izišla zapanjena vrstom i opsegom bagatelizacije kojoj je bio izvrnut jedan od najpoznatijih i najpriznatijih svjetskih dramatičara, vijest da će se raditi hrvatska inačica rečene predstave dočekala sam sa stanovitom bojazni, ali i sa zanimanjem, jer se zahtjevnoga projekta prihvatilo jedno od najpropulzivnijih zagrebackih kazališta, Te-

atar Exit. Kao što nas je Exit već naviknuo, predstava je pripremana vrlo dugo i vrlo studiozno, ali moje najcrnje slutnje raspršile su već prve informacije što su procurile iz teatra. Autorska ekipa okupljena oko "projekta Shakespeare" vrlo je brzo dignula ruke od postojećega skraćenog predloška i krenula graditi iz temelja novu predstavu, okrenuvši se kako izvorniku, tako i sebi, a rezultat je karakteristično eksitovska interpretacija dobrog starog Willa. Na premijeri održanoj 18. ožujka 2006. publika je imala priliku gledati predstavu koja sažmi sve temeljne i prepoznatljive odlike Teatra Exit: glumac i njegovo umijeće ponovno su bili u središtu pozornosti, predstava je igrala na kartu suigre sa suvremenim društvenim trenutkom, a radnja je bila prožeta nizom metateatarskih intervencija. Uostalom, osnovne poetičke odrednice predstave i osnovni gledateljski horizont očekivanja bili su najavljeni pa i zadani već samim naslovom predstave, razigranim koliko i dvosmislenim. Prvo čitanje naslova – Shakespeare na Exit – vrlo jasno implicira da nam je očekivati Shakespearea "spremljenoga" na eksitovski način; drugo pak čitanje naslova, ono potpomognuto verzalom – SHAKE na EX – ne samo što implicira opojnost mješavine i ekspresnost konz-

Marko Makovičić, Živko Anočić, Jerko Marčić

macije nego i priziva u sjećanje pretpremijerni podnaslov predstave, *Shaking Shakespeare*, i slikovito predodčava ishodišni stav s kojim se u Exitu prilazilo Shakespeareu – britanskoga je dramatičara, naime, trebalo pošteno protresti, oplemeniti novim sastojcima i učiniti pitkijim.

U to je ime Shakespeare *šejkan* punih četrnaest mjeseci, a činio je to autorski tim predstave u čijem se sastavu nalaze redatelj Matko Raguž, dramaturginja Pavlica Bajsčić i autorica scenskoga pokreta Ksenija Zec – dakle, već provjerena ako ne i stalna eksitovska "postava". Izvedba je, ali također i autorstvo, povjerena trojici izvođača koji dotad nisu nastupali u Exitu, Živku Anočiću, Marku Makovičiću i Jerku Marčiću. Odabravši trojicu mladih glumaca, Exit je nastavio svoju vrlo uspješnu

tradiciju biranja suradnika na predstavi od projekta do projekta kao i davanja prilike još neafirmiranim ili manje afirmiranim glumačkim talentima. Dapače, ta je njegova osobina našla svoje mjesto u dramaturškom ustroju same predstave i u nekonvencionalnim glumačkim životopisima na poledini biografski (a katkada i pravopisno) "nekorektne" programske cedulje: tako je, primjerice, jedan od glumaca "zanat pekao noseći daske i pisma u nekoliko predstava HNK Zagreb". Svojevrsno razračunavanje ili polemiziranje s neprimjerenim i/ili okoštanim kazališnim sustavom i načinom glumačke izobrazbe, odnosno nekim njihovim segmentima, u odnosu na aureolu potpune umjetničke posvećenosti i predanosti na koju se Teatar Exit poziva od svog osnutka, nastaviti će se tijekom cijele predstave. Vrhunac eksplicitnosti u odno-

su na Akademiju dramske umjetnosti dogoditi će se u trenutku kad se mladenački, da ne kažemo idealistički, bunt i parodija spoje i izliju preko rampe poput užarene vulkanske lave, u sceni u kojoj mentor "objašnjava" studentu kako treba odigrati stanovitu ulogu. No da satirična oštrica ne mora biti uperena samo prema drugima, nego da se katkada znade okrenuti i prema samome sebi, ilustrira autoironično lajtmotivsko poigravanje s mitom o velikim glumačkim rolama kakva je nesumnjivo uloga danskoga kraljevića. Štoviše, autoreferencijalna priča o kazalištu predstava uokviruje i zaokružuje: glavni junaci su glumci, likovi su Marko, Jerko i Živko, iskače se iz uloga, tematizira se glumački proces, ironizira se glumačka glad za slavom i slično.

PREMIJERE

Unutar ovako postavljene radnje, razumljivo je što su Shakespeareovi likovi, priče i ideje, a napose poetičnost njegovoga dramskoga svijeta, shvaćeni "samo kao materijal", kao polazište i kao odskočna daska za promišljanje vlastite umjetnosti i vlastite suvremenosti, i nije posebno iznenađujuće što je u jedan i pol sat, koliko traje Exitova predstava, od Shakespeareova neobično bogatog i poticajnog dramskog opusa ostalo doista vrlo malo. Više dramsko-scenskoga prostora i minutaže dobili su tek najpoznatiji, pače, lektirni naslovi poput *Romea i Julije* ili *Hamleta*, "trijažom" su prilično marginalizirani čak i *Kralj Lear*, *Mletački trgovac*, *Tit Andronik* ili *Macbeth*, a da ne govorimo o manje poznatim Shakespeareovim djelima. Drugim riječima, eksitovci su zbog strukture predstave nerijetko mogli samo grebati po površini Shakespeareova djela, ne ulazeći dublje u problematiku koju Shakespeare pojedinin komadom obrađuje, a olakšavajuća je okolnost to što potonje, ruku na srce, od skraćena Shakespearea nitko nije ni očekivao. Exitov SHAKESPEARE ionako ne računa na gledatelja koji poznaje Shakespeareovu poetiku ili vlada cjelokupnim/većim dijelom Shakespeareova opusa, nego na gledatelja instant-kulture današnjice i na gledateljsko trenutačno prepoznavanje kakvo se može svesti na baratanje zvučni(ji)m imenima, elementarni(ji)m odnosima među likovima i (naj)karakteristični(ji)m frazama kao što su, na primjer, "Biti ili ne biti", "Nešto je trulo u državi Danskoj" ili "Kraljevstvo za konja". Pritom dva glavna sita kroz koje je u Exitu propušan Shakespeare čine sučeljavanje Shakespearea s gledateljevom svakodnevnicom i obilato oslanjanje na postupke parodije, persifla-

IZ OBLASTI KULTURE I UMJETNOSTI
18.03.2006. u 20h

→ SHAKESPEARE na EXIT

Režija: Marko Raguz
Igraju: Živko Anočić, Marko Makovičić i Jerko Marčić

Kako iskoristiti lik i djelo velikog barda, otiču tu bijući dramskih karaktera i radnji samo kao materijal, kao mjesto polaska iz kojeg se izmiču glumački igra, igra tijelom, a povremeno i duhom, a da se pritom ne opterećimo, zausvajmo i odlučano zbog onoga što iz tog prenasuđenog materijala izjpujemo najviše iz njega, a ne nam potpuno kriva, a to je ispostalo i - legendarnost Shakespearea - ona silina?

Proč namo stoji tri mlada glumca koji su pokušali lakno, i ispočetku svoja prava čuvati na se zaustavljanje upravo iz gore navedenih razloga. U početku postojala je stvarna želja da se, poput namo poznatih kazališnih premjera, obzvalim sli Shakespeare-ovi dramski tekstovi kroz određeni broj sceničkih krovija. Taj razvijali razgovor im malo pratio i razvijati se u pravljenju im se u Shakespearea - i završavaju upravo na mjestima koja iskače i iskazuju se povijesnih odnosa i u uključuju u kontekst i kontekstivnost naših glavnih junaka: Živko, Marko i Jerko.

Dobrodošli

Autorski tim

P.S. Vratite obratiti: nakon gledanja Shakespearea na velikoj sceni, kolide se kamo u maloj dvorani.

Dramaturgija: Pavlica Bujarić
Scenijski pokret: Ksenija Zec
Kostimi: Damira Pucović
Adaptirani kostimograf: Emirina Tataragić
Izvedba kostim: Lena Koncar Pavić
Surovođač za scensko pjevanje: Davorina Horvat
Oblikovatelj svjetla: Tomislav Bačić
Glazbeni suradnik: Damiir Simunović
Vlasnik i izvođač: Lina Kovačević
Fotografija: Ilija Stanić
Ton: Ninožka Puzarić
Tehnička potpora: Miljenko Riković

www.exit.hr

že i ironizacije. Dapače, čitanje Shakespearea kroz optiku suvremenosti i prepletanje šekspirijanske građe s tipičnim obrascima ovodobnog mišljenja i izričaja, osobito masovnim medijima ili stvarnosti posredovane masovnim medijima, jedan je od najupečatljivijih dijelova predstave. Shakespeareovi dramski tekstovi tako su začinjani formom ili sastavnicama televizijske prodaje (npr. glumci su ntkali gledatelje setom noževa za osvetu), "realityja", poznatih filmskih saga (*Gospodari prstenova*, *Ratovi zvijezda*) ili sportskih komentara. Povijesne su pak drame objedinjene pod kapom prijenosa utrke za krunom, tzv. krunotoka, odnosno krunodrupa, čime je vrlo precizno ilustrirano častohleplje likova i njihove bitke za vlast i prijestol, ali i čime je loptica vješto prebačena u suvremenost. S druge strane, upravo su u že-

li da ismiju ili razobliče stanovite populističke forme i navade, kao i u želji da zabave publiku, i sami eksitovci povremeno upadali u zamku jeftine, prvoloptaške zabave, gega radi gega ili čak najbanalnijeg humora, bilo da je riječ o djelomice stereotipnom i djelomice neukusnom izvrtanju svih uobičajenih značenja i odnosa u jednoj od najvećih ljubavnih priča svih vremena (*Romeo i Julija*) ili o krajnjoj banalizaciji lika, teme i glavnih motiva (*Kralj Lear*). Lako prepoznatljivim motivima tek se povremeno pridružuju i nešto suptilnije šale koje zahtijevaju malo bolje, šire ili dublje poznavanje Shakespearea pa i šekspirologije da bi kod gledatelja izmamile osmijeh ili uopće bilo kakvu reakciju.

Bez obzira na dramaturške i stilske osobitosti pojedine predstave, ono što u Exitovim predstavama uvijek zadivljuje jest vrhunska glumačka izvedba. Tako je i u *SHAKESPEARE na EXIT*. Na crnoj pozadini gotovo u potpunosti ispražnjene kazališne pozornice, trojica mladih glumaca tumače pozamašan broj uloga oslanjajući se samo na sebe i jedni na druge. U neprestanim preobrazbama iz jednog lika u drugi, Makovičić, Anočić i Marčić pronalaze široku skalu verbalnih i neverbalnih izražajnih sredstva, do detalja izbrusivši raznorazne imitacije, onomatopjejski jezik, mimiku i gestu, a napose pomno osmišljen i razrađen scenski pokret čije oblikovanje potpisuje Ksenija Zec. Pritom im minimalnu potporu i pripomoć pružaju efektna svjetlosna i glazbena rješenja te nekoliko rekvizita i kostimografskih detalja kao što su vlasulja, kruna, pregača ili suknja.

Dosad se pri izboru repertoarnih naslova Exit najčešće priklanjao suvremenim europskim dramatičarima i to ponajprije anglosaksonske provenijencije. Ovaj se put uhvatio u koštac s jednim od najcjenjenijih dramskih klasika i ponudio ga publici upakirana u aktualnu zbilju s mijene stoljeća. Zvučnost Shakespeareova imena, smisao za iznalaženje sadašnjeg u prošlome, naglašena društvena kritičnost, autotematičnost pa i autoironija, ali i povremeno podilaženje zabavnjačkim apetitima publike, osiguralo je Exitovu *Shakespeareu* i gledanost i dugovječnost. Od premijere je prošlo više od pola godine, a predstava još uvijek plijeni pozornost – na repertoaru kazališta kraj datuma nadolazećih izvedbi uporno stoji riječ *rasprodano*, a predstava s uspjehom gostuje i u nizu hrvatskih gradova i mjesta izvan Zagreba. Unatoč mjestimice lako, odnosno teško, ovisno o per-

Marko Makovičić, Živko Anočić, Jerko Marčić

spektivi, probavljivim sastojcima pa i mjestimično upadljivu odsustvu sastojka poznatog kao William Shakespeare, Exitov se "napitak" pokazao i pitkim i opojnim, u duhu vlastitog vremena, dok je suigrom sa suvremenom zbiljom, sa suvremenim stanjem vlastite umjetnosti i sa suvremenim gledateljem, Exit donekle dotaknuo i neke bitne uporišne točke Shakespearea dramsko-kazališnoga iskaza.